

Stärkt skydd mot tvångs- äktenskap och barn- äktenskap

FAKTABLAD

Justitiedepartementet

Maj 2014

Från och med den 1 juli 2014 gäller nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Två nya brott införs i brottsbalken. Vidare avskaffas möjligheten för barn att få dispens att gifta sig. Reglerna om erkännande av utländska äktenskap skärps också.

Brottet äktenskapstvång

Det nya brottet äktenskapstvång gäller den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Straffet för äktenskapstvång är fängelse i högst fyra år.

De fall som gäller tvång har redan tidigare kunnat bestraffas som olaga tvång. Kriminaliseringen av att utnyttja någons utsatta belägenhet är däremot ny. Sådant utnyttjande kan exempelvis innebära att gärningsmannen utnyttjar att offret befinner sig i en beroendeställning i förhållande till honom eller henne. Det kan också handla om utnyttjande av vissa andra förhållanden, till exempel att offret har en intellektuell funktionsnedsättning. När vuxna som ett barn är beroende av pressar barnet att gifta sig mot sin vilja eller arrangerar ett äktenskap utan hänsyn till vad barnet vill, kan det vara fråga om att barnets utsatta belägenhet utnyttjas.

Bestämmelsen gäller svenska och vissa utländska juridiskt giltiga äktenskap. Dessutom omfattas äktenskapsliknande förbindelser som ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra samt innefattar frågan om upplösning av förbindelsen. I praktiken handlar det om olika religiösa eller traditionella äktenskap.

Kriminalisering på ett tidigt stadium

Vissa förstadier till brottet äktenskapstvång kan bestraffas som försök eller förberedelse till detta brott eller som brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa (se nedan).

Om äktenskapstvång begås utomlands

Äktenskapstvång har undantagits från det krav på så kallad dubbel straffbarhet som gäller för de flesta brott. Det innebär att ett äktenskapstvång får provas

av svensk domstol även om gärningen inte är straffbar i det land där den begicks.

Brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa

Bestämmelsen om äktenskapstvång kompletteras av det nya brottet vilseledande till tvångsäktenskapsresa. Straffet är fängelse i högst två år.

Brottet gäller den som genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen genom olaga tvång eller utnyttjande av hans eller hennes utsatta belägenhet ska förmås att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Det handlar alltså om att lura någon att resa utomlands i syfte att han eller hon ska giftas bort genom tvång eller utnyttjande.

Barn ska inte längre kunna ingå äktenskap

Utgångspunkten i svensk äktenskapsrätt har sedan länge varit att den som är under 18 år inte har nått den mognad som krävs för att självständigt ta ställning i sådana personliga och ekonomiska frågor som uppkommer i ett äktenskap. Möjligheten för en person under 18 år att få tillstånd att ingå äktenskap (äktenskapsdispens) tas nu bort. Den lägsta åldern som gäller för att ingå äktenskap i Sverige kommer alltså utan undantag att vara 18 år.

Erkännande av utländska tvångsäktenskap, barnäktenskap och fullmaktsäktenskap

Att ett utländskt äktenskap erkänns i Sverige innebär att det blir giltigt här och alltså får samma rättsverknningar som ett svenskt äktenskap. Möjligheten att erkänna utländska barnäktenskap där minst en av parterna har anknytning till Sverige samt tvångsäktenskap begränsas ytterligare. Sådana äktenskap ska kunna erkännas endast om det finns synnerliga skäl. Detsamma gäller för erkännande av utländska fullmaktsäktenskap (äktenskap där parterna samtidigt inte är närvarande vid ingående), om minst en av parterna har svensk anknytning. Genom att det krävs synnerliga skäl kan erkännande endast komma i fråga i rena undantagsfall. Så kan vara fallet om ett nekat erkännande här skulle medföra allvarliga konsekvenser för parterna eller om det annars framstår som orimligt att inte erkänna äktenskapet.

Vigselverksamheten inom trossamfunden

För att en vigsel ska vara giltig krävs att den förrättas av en behörig vigselförrättare. Kammarkollegiet ger tillstånd till trossamfund att förrätta vigsel. Kammarkollegiet förordnar även trossamfundens vigselförrättare. Kraven på trossamfunden och deras vigselförrättare skärps på så sätt att tillstånd och förordnanden inte ska meddelas om det på goda grunder kan antas att befattningshavare inom ett trossamfund kommer att genomföra vigselliknande ceremonier som ger upphov till äktenskapsliknande förbindelser där någon av parterna antingen är under 18 år, eller inte samtycker till förbindelsen. Genom att ställa upp dessa krav som en förutsättning för att

kunna förrätta vigsel är det också möjligt för Kammarkollegiet att återkalla ett vigsel tillstånd eller ett förordnande om det har genomförts sådana ceremonier. Slutligen kommer Kammarkollegiets tillsyn över trossamfunden och deras vigselförrättare att utökas.

Mer information om de nya reglerna

Den som vill veta mer om de nya reglerna kan läsa regeringens proposition *Stärkt skydd mot tvångs-äktenskap och barnäktenskap samt tillträde till Europarådets konvention om våld mot kvinnor* (prop. 2013/14:208). Propositionen finns på regeringens webbplats, www.regeringen.se.

REGERINGSKANSLIET

Justitiedepartementet

10333 Stockholm • tfn växel 08-405 10 00

Frågor om sakinnehållet besvaras av Viveca Lång, tfn 08-405 59 05. Fler exemplar av faktabladet kan beställas från Justitiedepartementet, tfn 08-405 10 00. Regeringens webbplats: www.regeringen.se

Tryckt av Grafisk Service, maj 2014. Faktabladet är producerat av Justitiedepartementet. Artikelnr. Ju 14.02